

فصلنامه علمی - تخصصی معارف علوم انسانی و علوم اسلامی

شماره هشتم، بهار ۱۴۰۱، ص ۲۱۱-۲۲۰

نقش فرهنگ انتظار در رشد و تعالی فرزند آوری

سپیده عباسیان^۱

دکتر محمدمهدی کریمی نیا^۲

عمران منصوری طلب^۳

عصمت الله فصیحی^۴

چکیده

برپایی حکومت جهانی توسط حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه)، نیازمند ایجاد بسترهای مناسب توسط شیعیان قبل از ظهور ایشان می باشد. یکی از مهمترین شرایط ظهور امام مهدی (عجل الله فرجه) وجود یاران متخصص و متعهدی است که در برپایی حکومت ایشان نقش آفرینی فعال نموده و هر کدام بتوانند مسئولیت های مهم و نقش های کلیدی در این حکومت ایفا نمایند. با توجه به این نکته و همچنین وجود آیات و روایاتی که امر به فرزندآوری و ازدیاد نسل کرده اند، این مقوله در دوران غیبت و دوران نزدیک به ظهور جلوه بیشتری می گیرد، اهمیت دو چندانی پیدا می کند.

کلمات کلیدی: ظهور، فرزندآوری، ازدیاد نسل، غیبت.

۱. سطح سه (کارشناسی ارشد)، رشته فقه و اصول، از مرکز تخصصی حضرت زینب (سلام الله علیها)، شهر تنکابن، پژوهشگر، فعال فرهنگی و مدرس حوزه علمیه خواهران شهید مطهری، شهر تنکابن، استان مازندران، ایران،

sabasian۱۳۵۳@gmail.com

۲. استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، طلبه و پژوهشگر حوزه علمیه قم، نویسنده مسؤول،

kariminia@quran.ac.ir

۳. دارای مدرک سطح سه (کارشناسی ارشد)، رشته فقه و اصول، حوزه علمیه قم، طلبه سطح چهار (دکتری)، مدرس حوزه علمیه و استاد دانشگاه

آزاد اسلامی، شهر بشاگرد، استان هرمزگان و استاد دانشگاه هرمزگان، شهر بندرعباس، استان هرمزگان، ایران، پژوهشگر و فعال فرهنگی،

omranmansory6507@gmail.com

۴. کارشناسی ارشد، رشته فقه و حقوق قضایی، دانشگاه بین المللی جامعه المصطفی (ص) العالمیه، طلبه، پژوهشگر و فعال فرهنگی،

kariminiya2003@yahoo.com

مقدمه

با توجه به دوران غیبت و شرایط خاص حاکم بر آن، هر منتظر واقعی بنابر اعتقاد خود وظایف مهمی برای ایجاد بستر مناسب تحقق ظهور به عهده دارد. یعنی هر زن و مردی که معتقد به ظهور حتمی امام زمان (عجل الله فرجه) است، با انجام وظایف خود زمینه سازی برای ظهور و تشکیل حکومت جهانی حضرت را انجام داده است. یکی از شرایط لازم و ضروری برای ظهور امام زمان (عجل الله فرجه)، تکمیل حلقه یارانی است که با دارا بودن فضایل و صفات اخلاقی شایسته، بتوانند برای اهداف امام و حکومت ایشان کارآمدی لازم را داشته و تا آخرین میزان توانایی خود در این مسیر جانفشانی نمایند.

به همین دلیل، ازدیاد نسلی که اولاً اعتقاد درستی نسبت به امام داشته باشد و ثانیاً از لحاظ تعداد به اندازه ای باشند که برای به عهده گرفتن مسئولیت های مختلف در حکومت مهدوی کافی باشند، بسیار حائز اهمیت است. بنابراین مهمترین وظیفه خانواده های شیعی و متدین در عصر ظهور، ازدیاد نسل و تربیت درست فرزندان است. این مهم تنها یک خواسته فردی و مسئولیت خانوادگی نیست؛ بلکه یک وظیفه اجتماعی بوده زمینه ساز مهمی برای تحقق ظهور و اجرای آرمان های امام زمان (عجل الله فرجه) و همچنین انتشار و گسترش دین خداوند متعال نیز هست.

متأسفانه امروزه در کشور اسلامی ایران به عنوان کشوری با حکومت شیعی و مردمی معتقد به امام زمان (عجل الله فرجه)، به دلیل بروز مشکلات متعدد بحران رشد جمعیت و پیری به شدت به وجود آمده و موضوع ازدواج و ازدیاد نسل از اهمیت فوق العاده بالاتری برخوردار شده است. در این نوشتار سعی شده ضمن استناد به آیات و روایات در زمینه ازدیاد نسل تا حدودی ایجاد انگیزه در بین زوج های جوان هم شود تا ضمن درک جایگاه مهم خود در نظام مهدویت بتوانند در جهت این مهم قدم بردارند.

۱. مفهوم شناسی

۱-۱. مفهوم شناسی انتظار

در مکتب تشیع مفهوم «انتظار» فراتر از یک اعتقاد ساده، یکی از مهمترین و پر ارزش ترین مفاهیم مطرح شده در آیات و روایات است. شاید به جرات بتوان گفت که زیباترین قله عبودیت همین انتظار است. پیامبر می فرماید:

«أَفْضَلُ أَعْمَالِ أُمَّتِي أَنْتَظَارُ الْفَرَجِ مِنَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ»^۵

برترین اعمال امت من، انتظار رسیدن فرج از خدای عزیز بزرگ است.

انتظار نوعی آمادگی درونی و نفسانی است که انسان را با آمادگی کامل، به صبوری هدفمند برای رسیدن به مقصد دعوت می نماید. نقطه مقابل انتظار یاس و ناامیدی است. هر چقدر موضوع مورد انتظار مهم تر بوده و محبت و علاقه نسبت به آن شدیدتر حس شود، آمادگی برای آن نیز شدیدتر و قوی تر شده و در مقابل فراق و دوری از آن امر نیز سوزان تر خواهد بود. در مراحل بالای انتظار، فرد منتظر از تمام امور مربوط به خود خالی شده و تنها درد و محنت آنچه مورد انتظارش است را حس می کند.

۱-۲. فرهنگ بودن انتظار

انتظار تنها یک عقیده نیست، بلکه یک مکتب و یک حالت فعال انسانی است. تفکری که شاخصه اصلی آن اعتقاد به امام دوازدهم، دوران آخرالزمان، ظهور و غیبت است. این باورها در زندگی معتقدین به آن نقش پررنگی داشته و به قدری فراگیر است که نه تنها همه وجوه زندگی شیعیان را رنگ داده، بلکه در طول تاریخ سبب گرایش افراد مختلف از ادیان مختلف به ظهور منجی شده است.^۶

این موضوع تمام ابعاد زندگی اشخاص را در بر می گیرد و نه تنها در حوزه های فردی بلکه در حوزه خانوادگی، اجتماعی و بین المللی نیز تاثیر گذار بوده و به طور کلی می توان گفت زندگی یک انسان مهدی باور دارای یک پویایی و نشاط ویژه است که خود به دلیل وجود هدف مشخص او در زندگی است.

۲. تاکید آموزه های دینی در فرزندآوری

اسلام، تاکید ویژه ای نسبت به تکثیر جمعیت و فرزند آوری داشته است، تا بدانجا که می توان گفت اصل اولی نزد شارع، همین تکثیر جمعیت است، ولی بنابر مصالحی این امر به عنوان یک واجب شرعی بیان نشده است. ذیلاً چند نمونه از آیات و روایات که به این مسئله پرداخته اند را بیان می کنیم.

۲-۱. آیات کلام الله در فرزندآوری

خداوند متعال در آیه ۳۸ سوره آل عمران می فرماید:

«هُنَالِكَ دَعَا زَكَرِيَّا رَبَّهُ قَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ»

در آنجا بود که زکریا [با دیدن کرامت و عظمت مریم] پروردگار خود را خواند، گفت: پروردگارا! مرا از سوی خود فرزندی پاک و پاکیزه عطا کن، یقیناً تو شنوای دعایی.»

در این آیه شریفه، حضرت زکریا (ع) با دیدن میوه های غیرفصل و کرامت های حضرت مریم (س)، دعا می کند که خداوند متعال به او نیز فرزندی چنین با کرامت و طیب عطا کند. مرحوم علامه طباطبایی در تفسیر خود می فرماید:

«انگیزه زکریا از اینکه گفت: " رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً " این بود که در این درخواست کرامتی بود که از خدای تعالی در باره خصوص مریم مشاهده کرد، کرامتی که دلش را از امید پر کرده و اختیار را از دستش ربود و وادارش ساخت که چنین درخواست عظیم و کرامت مهمی را بکند، لذا باید گفت: منظورش از ذریه طیبه فرزندی بوده که نزد خدا کرامتی شبیه به کرامت مریم و شخصیتی چون او داشته باشد، و به همین جهت است که خدای تعالی عین همین درخواست را در باره اش مستجاب نمود، یحیی (ع) را باو داد»^۷

در واقع نفس یک چنین درخواستی با توجه به شرایط جناب زکریا و همسرش که از زمان باروری آنها گذشته بود، نشان دهنده مطلوب بودن فرزند آوری نزد پیامبران و خداوند متعال می باشد.

در سوره مبارکه نوح، آیه ۱۲ می فرماید:

«وَيُؤْتِكُمْ مِنْ أَثَرِ الْغَيْثِ وَيُؤْتِكُمْ مِنْ أَنْهَارٍ؛

و شما را با اموال و فرزندان یاری کند، و برایتان باغها و نهرها قرار دهد،»

کلمه «امداد» به معنای رساندن مدد به دنبال مدد دیگر است، و مدد به معنای هر چیزی است که آدمی را در رسیدن به حاجتش کمک کند، و اموال و فرزندان نزدیکترین کمکهای ابتدایی برای رسیدن جامعه انسانی به هدفهای خویش است.^۸

اینکه خداوند متعال امداد و یاری شدن افراد را در گرو مال و فرزند قرار داده است، نشان می دهد که فرزند داشتن به عنوان یک خط مشی کلی و محور ایجاد و اصلاح یک جامعه است و بدیهی است هر قدر تعداد فرزند بیشتر باشد، این ستون خانواده و اجتماع قویتر خواهد بود.

۲-۲. روایات معصومین (ع) در فرزندآوری

در روایت شریفی منقول از پیامبر اسلام (ص) در باره بهترین صفات زنان آمده است:

۷ ترجمه تفسیر المیزان، ج ۳، ص ۲۷۳

۸ همان، ج ۲۰، ص ۴۵

«عَنْ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ كُنَّا عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: إِنَّ خَيْرَ نِسَائِكُمُ الْوَلُودُ الْوَدُودُ الْعَفِيفَةُ الْعَزِيزَةُ فِي أَهْلِهَا الدَّلِيلَةُ مَعَ بَعْلِهَا الْمُتَبَرِّجَةُ مَعَ زَوْجِهَا الْحَصَانُ عَلَى غَيْرِهِ الَّتِي تَسْمَعُ قَوْلَهُ وَتَطِيعُ أَمْرَهُ وَإِذَا خَلَا بِهَا بَدَلَتْ لَهُ مَا يَرِيدُ مِنْهَا وَلَمْ تَبْدَلْ كَتَبَدَّلِ الرَّجُلُ»^۹

ابو حمزه گوید: از جابر بن عبد الله انصاری شنیدم که می گفت: روزی نزد حضرت پیامبر صلی الله علیه و آله نشستیم که فرمود: براسستی بهترین زنان شما زنی است که بسیار بچه‌زا، مهربان و دوست‌داشتنی، پاکدامن باشد، در خاندانش عزیز و محترم، و نسبت به شوهرش فزونی باشد، خود را برای همسرش بیاراید، ولی نسبت به مردان دیگر کناره‌گیر و پاکدامن باشد؛ گفتار شوهرش را بشنود و از خواسته‌اش اطاعت کند، و هنگامی که با او تنها می‌شود هرچه از او می‌خواهد انجام دهد، ولی همانند مردان آرایش را رها نمی‌کند».

در کنار صفات پسندیده و حمیده، یکی از بارزترین صفات یک زن مؤمنه فرزند آوری اوست. در واقع می‌توان ادعا کرد که این ویژگی، مهمترین ویژگی یک زن بوده و سایر صفات و ویژگی‌های او را تحت الشعاع قرار می‌دهد. تا آنجا که پیامبر (ص) می‌فرماید:

«مُحَمَّدُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَزَوَّجُوا بَكْرًا وَوَلُودًا وَلَا تَزَوَّجُوا حَسَنَاءَ جَمِيلَةً عَاقِرًا فَإِنِّي أَبَاهِي بِكُمْ الْآمَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»^{۱۰}

پیامبر(ص) فرمود: با دختر باکره ای که فرزندآور است ازدواج کنید و با زن نازای زیبا ازدواج نکنید زیرا من به فزونی جمعیت شما در روز قیامت مباحثات می‌کنم».

ایشان امر فرموده که با زن اولاد آور ازدواج کنید، ولو اینکه نازیبا باشد و او را نسبت به زن زیبای عقیم ترجیح داده است.

۳. شاخصه‌های تأثیر فرهنگ انتظار در فرزند آوری

۳-۱. تربیت نسل مهدوی

پیامبر گرامی اسلام می‌فرماید: «خانه‌ای که کودکی در آن نباشد برکتی در آن نیست»^{۱۱}

و همچنین می‌فرماید: «فرزند بخواهید و آن را طلب کنید که فرزند مایه‌ی روشنی چشم و شادی قلب است»^{۱۲}.

طبق این روایات خواستن فرزند از خداوند متعال اولین نتیجه‌ای که دارد آن است که پدر و مادر را از خودمحوری

آزاد کرده^{۱۳} و آنها را به طرف فرزند آوری و تربیت نسل مهدوی سوق می‌دهد. در واقع تشکیل خانواده و ازدواج، با

۹ کافی، ج ۵، ص ۳۲۴

۱۰ همان، ص ۳۳۳

۱۱ نهج الفصاحه، ص ۳۷۴

۱۲ مکارم الاخلاق، ص ۲۲۴

۱۳ خانواده در اسلام، حسین بستان، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ص ۳۱

توجه به سفارشات متعددی که در متن دین بدان شده است، یکی از بارزترین مصادیق عمل صالح بوده و چون هدف آن تداوم نسل و ازدیاد مسلمین بیان شده است، در دوران غیبت می تواند زمینه ساز ظهور و ایجاد دولت مهدوی باشد.

در واقع می توان این گونه نتیجه گرفت که فرزندآوری یکی از ارکان اعتقاد عملی به مهدی باوری و پایبندی به فرهنگ انتظار است. همچنین با توجه به این روایت که پیامبر فرمودند:

«فرزندان خود را زیاد کنید تا در قیامت به واسطه زیادی شما بر سایرین افتخار نمایم»^{۱۴}

در مورد نسل مهدوی تنها به تربیت و کیفیت این اصل نگاه نشده و بلکه کمیت و زیادی هم مد نظر معصومین علیهم السلام بوده است.

۲-۳. تعداد یاران امام زمان (عجل الله فرجه)

قیام جهانی حضرت مهدی (ع) نیازمند شرایط و بسترهای مناسبی است که به تحقق آن کمک کند و بدون وجود آنها این مسئله به تاخیر خواهد افتاد. یکی از این شرایط، وجود یاران لایق و خدمتگزاران متعهد است که بتوانند مسئولیت های مهمی را پذیرفته و این مسئولیت ها را به شکل شایسته ای انجام دهند. یاران ایشان به چند دسته تقسیم می شوند:

دسته یکم یاران خاص؛ این افراد که به عنوان فرماندهان حضرت مهدی (ع) شناخته می شوند، به تعداد یاران رسول الله در جنگ بدر ۳۱۳ نفر هستند.^{۱۵}

آنها مرکزیت سپاه امام را در برگرفته و از چنان فضایی برخوردارند که تحت عنوان خاص اصحاب در روایات از آنها نام برده شده است. این فرماندهان با برپایی حکومت امام مهدی (ع) در اقصی نقاط دنیا، به حکمرانی خواهند پرداخت.

دسته دوم از یاران امام مهدی (ع) لشکر ده هزار نفری هستند که ایشان را همراهی کرده و در روایات از ایشان به عنوان انصار یاد شده است.^{۱۶} البته در برخی روایات عدد یکصد هزار نفر نیز برای آنها بیان شده است.^{۱۷}

دسته سوم شیعیان و دوستان حضرت مهدی (ع) هستند که از نقاط مختلف جهان پس از ظهور ایشان به این قیام پیوسته و در جهت اهداف کلی نظام مهدوی نقش آفرینی می کنند. شاخصه مهم این افراد آن است که به حدی از درک و شعور رسیده اند که حکومت های مختلف را پاسخ گوی ایجاد نظم جهانی و عدالت فراگیر نمی دانند. بی شک

۱۴ الکافی، ج ۶ ص ۲

۱۵ کمال الدین، ابن بابویه، ج ۲، ص ۶۷۲

۱۶ الغیبیه، نعمانی، ص ۳۰۷

۱۷ بحارالانوار، مجلسی، ج ۵۲، ص ۳۰۷

تولید نسل و تربیت درست آن زمینه ساز حضور افراد بیشتری در سپاه امام خواهد بود و نا گفته پیداست هر چقدر در زمینه فرزندآوری تلاش بیشتری شود در واقع به یاران امام افزوده شده است.

۳-۳. نقش آفرینی فعال زنان در حکومت مهدوی

با عنایت به این نکته که مقدمه و زمینه ظهور وجود یاران فراوان با خصوصیات ویژه است و همچنین اینکه این افراد در بستر خانواده و عمدتاً توسط زنان مهذب و متدین پا به عرصه وجود گذاشته و متصف به این خلیقات می شوند، به این نکته رهیاب می شویم که فرزندآوری در منظومه مهدی باوری در واقع اشاره به جایگاه ممتاز زنان در حکومت عالمگیر امام است. زنان با تقوایی که نه تنها در زمینه خودسازی و امور فردی رشد و تعالی پیدا کرده‌اند، با پرورش فرزندان با ایمان و فداکار امام خویش را یاری کردند. در واقع چنین زنانی حقیقتاً جزو یاران امام به حساب می آیند.

البته ذکر این نکته ضروری است که در روایات، عددی برای تعداد فرزندان هر زن بیان نشده، اما با توجه به آنچه در باره تعداد یاران امام مهدی (ع) بیان شد و همچنین اهتمام ویژه مقام معظم رهبری و دیگر علما به مقوله ازدیاد نسل، به این نتیجه می رسیم که زنان متدین باید در امر فرزندآوری و ازدیاد نسل مهدوی تمام تلاش و کوشش خود را به عمل آورده و با بیدار شدن حس مسئولیت و فهمیدن جایگاه والای خود در نظام جهانی امام به این امر اهتمام ویژه‌ای نشان دهند.

۳-۴. ترسیم آینده روشن و تقویت روحیه امیدواری

انسان معاصر با تکیه بر محورهای عقل گرایانه و اومانستی، نتوانسته ارزش ها و معنویت ها را در زندگی خود محقق سازد و در مسیر ساختن آینده‌ای روشن شکست خورده است. انتظار ظهور در واقع پیام آور امید برای رسیدن به آینده ای روشن است. یکی از دلایلی که انسان امروز در کشورهای پیشرفته و حتی در کشورهای اسلامی علاقه و میلی به تولید نسل ندارد همین سرخوردگی است که انتظار برای آمدن منجی سبب می شود انسان دچار ناامیدی و یأس، با امید به آینده در تمام مسائل زندگی خود تلاش بیشتری انجام داده و در زمینه ازدیاد نسل و فرزند آوری نیز همین مسیر را پیگیری کند.

در واقع، انسان منتظر با ترسیم آینده روشن و بدون ابهام برای زندگی خود، آگاهانه در مسیر تحقق این آرمان الهی قدم برداشته و با تولید نسل مهدوی و مهدی باور و تربیت درست آنها در این مسیر حرکت می نماید.

۳-۵. نشاط و پویایی

حضرت علی علیه السلام در رابطه ظهور می فرماید:

«هنگامی که پرچم فرزندانم به اهتزاز درآید، شرق و غرب عالم را روشن سازد و با ظهورش موجی از شادی و نور عالم گستر می گردد».^{۱۸}

این شور و نشاط در بستر اجتماعی و در بین مردم شکل میگیرد و در واقع تنها فرهنگ انتظار است که چنین نشاط و شادکامی را به تصویر می کشد. می توان این طورگفت در رابطه با خانواده این نشاط که به وسیله انتظار در دلها جرقه زده و با ظهور شعله ور می گردد، عامل دوری از خمودی، کسالت و پوچ گرابی است. دلایلی که برای رنگ باختن بنیانهای خانوادگی به خصوص دوری زوجین از فرزندآوری کفایت.

۳-۶. توجه و اهتمام به خودسازی

یکی از مهمترین دلایل دوری زوجین از فرزند آوری و ازدیاد نسل، خود محوری و توجه به نیازهای شخصی بدون در نظر گرفتن منافع دیگران است. فرهنگ انتظار این خود محوری را از بین برده و زمینه فرزند آوری را ایجاد می کند.

در کتاب گفتمان مهدویت در این باره آمده است:

ایمان به این تحول، اجازه ماندن انسان در صف مخالفان را نمی دهد؛ همچنان که بودن در صف موافقان نیز به داشتن اعمالی پاک و روحی پاک تر و برخوردار از شجاعت و آگاهی کافی نیاز دارد. خودسازی برای چنین هدفی، مستلزم به کار بستن عمیق ترین برنامه اخلاقی، فکری و اجتماعی است.^{۱۹}

در بخش دیگری از همین کتاب آمده است:

عامل مهمی که انسان را به سمت آینده می کشاند و او را آماده می سازد، ویژگی و تمایل برای اعمال و کنترل بر خویشتن و محیط خود است. انسان به لحاظ روان شناختی، درصدد افزایش کنترل بر دنیای درونی و بیرونی خویش است. انسان پیوسته در ناخودآگاه ذهن خویش، از دست دادن کنترل را پدیده ای وحشتناک می داند. آنچه در باره آینده بشر و ارتباط آن با کنترل یادشده وجود دارد، این است که چنین تمایلی در انسان ناخودآگاه یا نیمه آگاه وجود می یابد که در آینده چه جایگاهی خواهد داشت. به عبارتی، تمایل انسان برای کنترل خود و محیطش، جایگاه وی را در آینده ای که در پیش رو دارد، زیرسؤال می برد. انسان فطرتا تمایل دارد با پیوستن آگاهانه و از روی اختیار به قیام و انقلاب منجی عالم بشری، بر آینده خویش در آن شرایط تأثیری کنترل شده داشته باشد.^{۲۰}

۱۸ کمال الدین، ج ۲، ص ۶۵۳.

۱۹ لطف الله صافی گلپایگانی، منتخب الاثر فی الامام الثانی عشر، ص ۲۱۰.

۲۰ همان، ص ۱۰۰.

قرآن کریم همین تمایل را برای آخرت نیز به شکل های گوناگون مورد توجه قرار داده است. خداوند در آیه ۳۹ سوره نبأ می فرماید:

«ذَلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَيَّ رَبَّهُ مَا بَأْسَ»

آن روز حق است، پس هر کس بخواهد راهی به سوی پروردگارش برمی گزیند».

۳-۷. پایبندی عملی به سیره معصومین (ع)

در دوران غیبت بنابر فرمایش خود معصومین (ع)، انسان منتظر باید پایبندی عملی به فضایل اخلاقی در جهت تقرب به امام زمان (ع) داشته باشد و مهم ترین جلوه این پایبندی، پیروی از سیره معصومین علیهم السلام است. ائمه در زمینه فرزندآوری همیشه پیشگام و پیش قدم بوده و تعداد فرزندان آنها خود پیامی عملی به متدینین و منتظرین است، تا آنجا که ممکن است بتوان از همین سیره مسئله استحباب تعدد فرزند را نیز به دست آورد.

برای مثال، حضرت علی علیه السلام از حضرت زهرا سلام الله علیها پنج فرزند و از حضرت ام البنین چهار فرزند داشتند که البته فرزندان دیگری از زنان مختلف هم برایشان گزارش شده است. امام موسی کاظم نیز دارای فرزندان زیادی بود که شمار آنها را تا ۳۷ نفر گزارش کرده اند. در واقع نگاه اجمالی به زندگی معصومین علیهم السلام ما را به این باور می رساند که سیره ایشان در تعهد و تکثیر نسل بوده است.

نتیجه

فرهنگ انتظار بر بسیاری از جوانب زندگی منتظر تأثیر می گذارد و از آن جا که فراهم کردن زمینه ظهور جنبه فردی و شخصی نداشته و از جهت اجتماعی مورد تأکید می باشد، بنابراین فرزندآوری و تربیت فرزند که در آیات و روایات بسیاری به آن سفارش شده، و از مقدمات و شرائط آماده سازی برای عصر ظهور شمرده می شود، متأثر از فرهنگ انتظار است. هر منتظر واقعی متأثر از فرهنگ انتظار با تربیت نسل مهدوی و ترسیم آینده ای روشن و امید به تحقق وعده خداوند و فعال بودن بویژه قشر بانوان و نشاط و پویایی و پیاده سازی برنامه خودسازی در برنامه زندگی و الگو گرفتن از سیره عملی معصومین علیهم السلام به فرزند آوری و تعدد یاران حضرت مهدی (عج الله تعالی فرجه الشریف) اهتمام می ورزد و سعی در تربیت و تعالی یاوران آن امام همام می نماید.

منابع

۱. قرآن کریم
۲. پاینده، ابوالقاسم ۱۳۶۳، نهج الفصاحه، دانش، تهران، ۱۳۸۳
۳. خانواده در اسلام، حسین بستان، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم، ۱۳۹۸
۴. سیدحبيب الله موسوی، فضل بن حسن طبرسی، مکارم الاخلاق، حبيب، تهران، ۱۳۸۶

۵. سیدمحمدحسین طباطبائی، سیدمحمدباقر موسوی همدانی، ترجمه تفسیر المیزان، دفتر انتشارات اسلامی
۶. صافی گلپایگانی، لطف الله، منتخب الاثر فی الامام الثانی عشر، منیر، قم، ۱۳۹۳
۷. صدوق، محمدبن علی، کمال الدین و تمام النعمه، اسلامیه، تهران، ۱۳۹۵ ق
۸. علیرضا ابراهیم، مهدویت در اسلام و دین زرتشت، باز، تهران، ۱۳۸۱
۹. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، اسلامیه، تهران، ۱۴۰۷ ق
۱۰. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، دار إحياء التراث العربی، بیروت، ۱۴۰۳ ق
۱۱. محمد بن ابراهیم بن جعفر کاتب نعمانی، الغیبه، جمکران، ۱۴۰۰